

APLIKACE

PRÁVA

První autorský odborný časopis

1/2021

**K ZAPOČTENÍ
V ODVOLACÍM
ŘÍZENÍ**

str. 3

**K APLIKACI § 13
OBČ. ZÁKONÍKU
V NAVAZUJÍCÍM ŘÍZENÍ**

str. 5

**NÁKLADY ŘÍZENÍ
NEZLETILÝCH
ÚČASTNÍKŮ**

str. 7

www.aplikaceprava.cz

*„ Právo není spravedlnost,
ale spravedlnost je přirozené právo. „*

GNÓMY, Luboš Chalupa

OBSAH 1/2021

K ZAPOČTENÍ V ODVOLACÍM
ŘÍZENÍ

str. 3

K APLIKACI § 13 OBČ. ZÁKONÍKU
V NAVAZUJÍCÍM ŘÍZENÍ

str. 5

NÁKLADY ŘÍZENÍ NEZLETILÝCH
ÚČASTNÍKŮ

str. 7

Redakční informace:

Elektronický časopis se sborníkem právních statí APLIKACE PRÁVA vydává JUDr. Luboš Chalupa, www.aplikaceprava.cz, redakce@aplikaceprava.cz, Křížkova 156, 186 00 Praha 8.

Redakční rada: JUDr. Luboš Chalupa,
JUDr. Věra Chandrycká

Časopis vychází jednou za 3 měsíce. Časopis APLIKACE PRÁVA je registrován v Českém národním středisku ISSN Národní technické knihovny (ISSN 2336-5560). © Všechna práva vyhrazena. Jakákoli další publikace, přetištění nebo distribuce jakéhokoli materiálu nebo části materiálu uveřejněného v časopise APLIKACE PRÁVA (tištěnou i elektronickou formou) je možná pouze s uvedenou citací autora, názvu a čísla časopisu.

Časopis APLIKACE PRÁVA č. 1/2021 byl vydán dne 18. 5. 2021.

JUDr. Luboš Chalupa

APLIKACE PRÁVA je nový bezplatný internetový právní časopis určený pro právní praxi i dalším zájemcům z řad laické veřejnosti se zájmem o právo.

APLIKACE PRÁVA je prvním autorským odborným časopisem obsahujícím sborník právních statí JUDr. Luboše Chalupy, který doposud publikoval desítky odborných článků v předních právních časopisech, jako např. Právní rádce, Právní rozhledy, Soudní rozhledy, Bulletin advokacie, s rozsáhlou citací v komentářové právní literatuře jako součásti právního řádu ČR v širším smyslu (viz. www.akchalupa.cz).

V dnešní internetové době, kdy rozhodují dny, lze autoritou prioritou nových průlomových myšlenek nejlépe zajistit vydáváním vlastního odborného časopisu až s následným převzetím ostatními autory, kteří je dále rozvedou a precizují. Autorské právo v novodobém pojetí nesprávně více chrání jiný způsob vyjádření již existující autorské myšlenky obsažené v určitém díle s jejím častým přisvojováním ze strany dalších osob za vlastní než původní originální myšlenku samu.

Smyslem nového časopisu je být podnětem pro soudní praxi, zejména rozhodovací činnosti Nejvyššího soudu ČR i Ústavního soudu ČR, pro jejichž vysokou kvalitu je nezbytná odborná oponentura i zdroj nových právních názorů.

APLIKACE PRÁVA může být rovněž inspirací pro další autory i jiných společenských oblastí, aby oni sami mohli přispět k rozvoji daného oboru svými novými myšlenkami a názory prostřednictvím pravidelného zveřejňování v jimi vydávaném internetovém odborném časopise bez nutnosti zdlouhavého vydávání v tištěných periodikách s redakčními radami s rizikem ztráty priority či aktuálnosti.

JUDr. Luboš Chalupa

K ZAPOČTENÍ V ODVOLACÍM ŘÍZENÍ

Sjednocujícím rozsudkem velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2021 sp.zn. 31Cdo 1475/2020 byl vysloven zásadní právní názor na přípustnost započtení vzájemné pohledávky v odvolacím řízení, který však nelze považovat za věcně správný.

1. Ustanovení § 98 o. s. ř. v zájmu právní jistoty a hospodárnosti řízení ex lege omezuje uplatnění započtení vzájemné pohledávky vůči žalované pohledávce v průběhu občanského soudního řízení.
2. Uplatnění započtení vzájemné pohledávky žalovaného vůči žalované pohledávce žalobce v soudním řízení je mimo režim ustanovení § 98 o. s. ř. vyloučeno, i pokud žalovaný vzájemnou pohledávku započte mimo vlastní soudní řízení.
3. Ustanovení § 98 o. s. ř. zákonnou nevyvratitelnou domněnkou výslovně stanoví, že projev žalovaného, jímž proti žalobci uplatňuje svou pohledávku k započtení, kterým nenavrhuje, aby bylo přisouzeno více, než uplatnil žalobce, je jen procesní obranou žalovaného proti žalobnímu návrhu, a to bez ohledu na to, zda námitku započtení žalovaný uplatnil v rámci soudního řízení, či mimo něj.
4. Institutem koncentrace řízení je časově omezeno i uplatnění námítky žalovaného o započtení vzájemné pohledávky žalovaného do výše žalované pohledávky žalobce.
5. Započtení vzájemné pohledávky jako právního jednání vzniká a je právně účinné až doručením započtení vzájemné pohledávky věřiteli dlužníka, což by bez ustanovení § 98 o. s. ř. neomezovalo uplatnění námítky započtení v průběhu soudního řízení i po uplynutí koncentrace řízení.
6. Započtel-li žalovaný svoji vzájemnou pohledávku vůči žalobci přede dnem podání žaloby u soudu, musí žalovaný v řízení namítnout neexistenci žalované pohledávky ke dni zahájení řízení z důvodu jejího zániku započtením jen do koncentrace řízení, jinak je jeho námitka nepřipustná pro opožděnost.
7. Započtel-li žalovaný svoji pohledávku vůči žalované pohledávce až v průběhu soudního řízení, tj. ode dne podání žaloby až do vydání rozsudku soudu I. stupně, omezuje uplatnění tohoto započtení v rámci tohoto soudního řízení ustanovení § 98 o. s. ř.
8. Ustanovení § 98 o. s. ř. je vůči ustanovení § 97 odst. 1 o. s. ř. ustanovením zvláštním.
9. Ustanovení § 216 o. s. ř. výslovně vylučuje právně účinné započtení až v odvolacím řízení vyloučením aplikace ustanovení § 97 a § 98 o. s. ř. v odvolacím řízení, tj. i započtení pohledávek v rámci odvolacího řízení bez ohledu na to, kdy vznikly.
10. Z ustanovení § 216 o. s. ř. jednoznačně vyplývá, že uplatnění námítky započtení ve smyslu ustanovení § 98 o. s. ř. až v odvolacím řízení je výslovně vyloučeno bez ohledu na to, kdy vzájemná pohledávka vznikla, čímž je ze zákona respektován princip dvojinstačnosti řízení.

11. Judikaturou¹⁾ nelze „anulovat“ jednoznačné znění ustanovení § 216 o. s. ř. včetně jeho smyslu a účelu zaručujícího spravedlivé (zákonné) soudní řízení, zvláště jeho dvojinstančnosti jako základního kamene spravedlivého soudního řízení, jinak se „soudní moc staví nad moc zákonodárnou“²⁾, což je hrubým porušením principů demokratického právního státu.

12. Každé uplatnění námitky započtení vzájemné pohledávky ve smyslu ustanovení § 98 o. s. ř. nutně vyžaduje tvrdit nové rozhodné skutečnosti a provádění důkazů o nich včetně vzniku, rozsahu a splatnosti vzájemné pohledávky a jejího příslušenství, uplatnění námitky započtení mimo soudní řízení atd., což v zájmu spravedlivého (dvojinstančního) řízení respektuje ustanovení § 216 o. s. ř.

13. Koncentrace řízení běží samostatně pro vlastní žalobu ve smyslu ustanovení § 79 odst. 1 o. s. ř., tak i pro soudem pravomocně připuštěnou změnu či rozšíření žaloby ve smyslu ustanovení § 95 odst. 1 o. s. ř., jakož i pro vzájemnou žalobu ve smyslu ustanovení § 97 odst. 1 o. s. ř. i ustanovení § 98 o. s. ř.

14. Připustil-li soud změnu žaloby včetně jejího rozšíření, počíná v tomto nově připuštěném rozsahu běžet nová koncentrace řízení jako by byla podána nová žaloba, a to dnem pravomocného připuštění změny či rozšíření žaloby. Připustil-li soudce pravomocně změnu žaloby při prvním jednání, končí zásadně nová koncentrace řízení v tomto rozsahu až při druhém jednání, tj. při prvním jednání po pravomocném připuštění koncentrace apod.

15. Z důvodu, že podání vzájemné žaloby, kterou je nevyvratitelnou zákonnou domněnkou i projev žalovaného, jímž proti žalobci uplatňuje svou pohledávku k započtení s návrhem na přisouzení více, než co uplatnil žalobce, není v řízení před soudem I. stupně časově omezeno, může soud vzájemnou žalobu žalovaného ve smyslu ustanovení § 98 o. s. ř., uplatněnou až po koncentraci řízení, vyloučit k samostatnému řízení ve smyslu ustanovení § 112 odst. 2 o. s. ř., jinak o ní musí meritorně rozhodnout.

16. Ustanovení § 98 o. s. ř. věcně správně dává na roveň uplatnění námitky započtení vzájemné pohledávky v soudním řízení proti žalované pohledávce s uplatněním nového nároku u soudu žalobou včetně vzájemnou žalobou, neboť rozsah nových tvrzení rozhodných skutečností/námitek k nim i jejich prokazování/vyvrácení je zpravidla stejně náročné jako vlastní žaloba či vzájemná žaloba, protože ustanovení § 216 o. s. ř. bez dalšího započtení v rámci odvolacího řízení výslovně a jednoznačně vylučuje, i kdyby se jednalo o novotu vzniklou až po vyhlášení rozsudku soudu I. stupně nebo o „jednoduché započtení“ (stejně tak je uplatnění nového nároku v odvolacím řízení vyloučeno).

Právní literatura a judikatura:

1) Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu ze dne 13.1.2021 sp.zn. 31Cdo 1475/2020: „I. Žalovaný je oprávněn uplatnit v odvolacím řízení, jež se řídí principy neúplné apelace, jako odvolací důvod ve smyslu ustanovení § 205 písm. f) o. s. ř. skutečnost, že po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně učinil jednostranný hmotněprávní úkon směřující k započtení své pohledávky proti vymáhané pohledávce; to platí bez zřetele k tomu, že odvolací soud bude o této obraně žalovaného rozhodovat ve skutečnosti v jediné instanci. Odvolací soud však k takovému kompenzačnímu projevu přihlédne jen tehdy, nebrání-li posouzení jeho důvodnosti, že je (musí být) spojen s nepřipustným uplatněním těch skutečností, jež se týkají důvodu vzniku (pravosti), výše a splatnosti pohledávky žalovaného užitě k započtení, jež nastaly (vznikly) před vyhlášením (vydáním) rozhodnutí soudu prvního stupně, nebo dokonce před podáním žaloby o zaplacení vymáhané pohledávky. II. Jestliže odvolací soud nepřihlédne v odvolacím řízení, jež se řídí principy neúplné apelace, k jednostrannému hmotněprávnímu úkonu, jímž žalovaný uplatnil vůči žalobci (mimo soud) svou pohledávku k započtení proti žalobou vymáhané pohledávce proto, že účastníci řízení tuto skutečnost v odvolacím řízení neuplatnili (§ 212a odst. 3 o. s. ř.), nebo proto, že posouzení důvodnosti započtení je spojeno s nepřipustným uplatněním dalších skutečností nebo důkazů (§ 205a, § 211a o. s. ř.), je tím současně deklarováno, že k zániku pohledávek takovým kompenzačním projevem nedošlo.“

2) Zákon, anebo spravedlivé přesvědčení (in.: L.Chalupa, Právní rádce č. 8/2007

K APLIKACI § 13 OBČ. ZÁKONÍKU V NAVAZUJÍCÍM ŘÍZENÍ

Rozsudky obecných soudů v navazujících soudních řízeních mezi týmiž účastníky v obdobné věci zpravidla odkazují na předchozí pravomocný rozsudek s odkazem na ustanovení § 13 obč. zákoníku s tím, že není důvod se odchylovat od závěrů přijatých v dřívější věci, která již byla pravomocně rozhodnuta, a která se má v podstatných znacích shodovat s tím, že skutkový základ, nastolené právní otázky a argumentace účastníků v obou soudních sporech jsou v základu shodné.

1. Každý účastník řízení má prioritně právo na věcně správný pravomocný rozsudek (usnesení) bez ohledu na předchozí pravomocný rozsudek (usnesení) mezi týmiž účastníky vydaný v obdobné právní věci.

2. Zásada *audiatur et altera pars* platí v každém soudním řízení i tehdy, jedná-li se o navazující řízení mezi týmiž účastníky v typově shodné (obdobné) věci.

3. Zvláště u skutkové a právně nejsložitějších právních kauz mezi týmiž účastníky není výjimkou, že až v dalším navazujícím soudním řízení si soudce i právní zástupci dořeší všechny dříve nejasné skutkové a právní otázky a návrhy důkazů o nich, čehož jsou dokladem soudní řízení v délce i desítek let, měnící se judikatura dovolacího i Ústavního soudu atd.

4. Již z důvodové zprávy k ustanovení § 13 obč. zákoníku vyplývá, že toto ustanovení míří na stejný výklad obecných právních otázek ve skutkově obdobné věci, tj. např. stejný počátek běhu promlčení u bezdůvodného obohacení při investicích do cizí věci, a nikoli bez dalšího přebírání skutkových zjištění z jiného soudního řízení, byť mezi týmiž účastníky v obdobné věci.

5. Pravomocný rozsudek (usnesení) může být věcně jiný než dřívější pravomocný rozsudek (usnesení) mezi týmiž účastníky v obdobné věci v závislosti na tom, že kterýkoli účastník může v pozdějším řízení nově tvrdit další (jiné) rozhodné skutečnosti nebo nově navrhopvat další (jiné) důkazy než v předcházejícím řízení.

6. Pravomocný rozsudek (usnesení) může být věcně jiný než dřívější pravomocný rozsudek (usnesení) mezi týmiž účastníky v obdobné věci nejen v závislosti na jiném rozsahu tvrzení rozhodných skutečností nebo jiném rozsahu navržených důkazů, ale již jen s ohledem na změnu judikatury na rozhodnou právní otázku.

7. Aplikaci ustanovení § 13 obč. zákoníku na navazující soudní řízení mezi týmiž účastníky zásadně vylučuje, pokud později projednávaná věc byla předtím pravomocně vyloučena k samostatnému řízení pro nevhodnost dle § 112 odst. 2 o. s. ř., když tímto pravomocným usnesením soudu I. stupně je vázán i odvolací a dovolací soud.

8. Pravomocně vyloučená věc k samostatnému řízení pro nevhodnost společného projednání dle § 112 odst. 2 o. s. ř. je dokladem, že obě samostatné věci mají rozdílný skutkový základ, rozdílný rozsah dokazování, rozdílný právní základ.

9. Ustanovení § 159a o. s. ř. o vázanosti soudu i dotčených účastníků pravomocným výrokem dědického rozhodnutí o děděni určitých věcí na základě ustanovení § 484 obč. zákoníku č. 40/1964 s konstitutivním příkazem společně děděné věci do vlastnictví jen mezi některé z více dědiců má přednost před obecným ustanovením § 13 obč. zákoníku v pozdějším řízení o vydržení těchto věcí mezi týmiž účastníky, resp. některými z nich.

10. Výroky pravomocných rozsudků (usnesení) v navazujících soudních řízeních mezi týmiž účastníky týkající se obdobné věci mají být věcně shodné, pokud v těchto navazujících řízeních jde o:

- a) totožnou právní úpravu bez toho, že k obecné právní úpravě v předchozí věci nepřistupuje ještě další zvláštní právní úprava,
- b) totožná skutková tvrzení/námítka rozhodných skutečností obou účastníků,
- c) totožné návrhy důkazů prokazujících/vyvracejících rozhodné skutečnosti obou účastníků,
- d) nezměněnou ustálenou judikaturu.

11. Pro aplikaci ustanovení § 13 obč. zákoníku není rozhodující jaké námítka uplatnil účastník v předchozím pravomocně skončeném soudním řízení mezi týmiž účastníky v obdobné věci, ale jen:

- a) rozsah skutkových zjištění a námitek, s nimiž se v odůvodnění předchozího pravomocného rozsudku soud výslovně vypořádal,
- b) rozsah důkazů, o které soud opřel svá skutková zjištění, případně se kterými se soud výslovně vypořádal.

12. V případě, že mezi týmiž účastníky probíhá postupně více soudních řízení týkajících se obdobné právní věci, mají být skutková zjištění a právní hodnocení obou věcí stejná, pokud jsou shodná nejen skutková tvrzení o rozhodujících skutečnostech a námítka žalovaného k nim, jakož i stejný rozsah návrhů důkazů, které je prokazují/vyvrací.

13. Pro aplikaci ustanovení § 13 mezi týmiž účastníky v navazujících soudních řízeních v obdobné věci je rozhodující: i) totožnost tvrzení rozhodujících skutečností s totožností námitek žalovaného účastníka k nim s ii) totožností rozsahu dokazování tak, jak vyplývají z odůvodnění předchozího pravomocného rozsudku soudu a z obsahu soudního spisu v navazující soudní věci.

14. Každé soudní řízení mezi týmiž účastníky v obdobné věci je zpravidla jiné, proto může být meritorní rozhodnutí soudu rozdílné v závislosti na unesení břemene tvrzení a břemene dokazování v tom kterém soudním řízení.

15. Samotná věcná nesprávnost předchozího pravomocného rozsudku mezi týmiž účastníky v obdobné věci je zákonným důvodem pro jeho nerespektování v navazujícím soudním řízení bez ohledu na ustanovení § 13 obč. zákoníku, a to již s ohledem na změnu judikatury, pečlivost a erudici jiného soudce nebo advokáta.

JUDr. Luboš Chalupa

NÁKLADY ŘÍZENÍ NEZLETILÝCH ÚČASTNÍKŮ

Obecné soudy i Ústavní soud nesprávným výkladem ustanovení § 150 o. s. ř. při ukládání povinnosti náhrady nákladů občanského soudního řízení nezletilým účastníkům soudních řízení vyvolávají zjevnou nespravedlnost narušující důvěru v demokratický právní stát.

1. Již od účinnosti občanského soudního řádu č. 99/1963 Sb. dnem 1. dubna 1964 bylo a je až na ojedinělé případy ukládání povinnosti náhrady nákladů řízení nezletilým účastníkům ve věku do 15 let - s výjimkou povinnosti zaplatit soudní poplatek a režijní náklady - v rozporu se zákonem, tj. § 150 o. s. ř., i obecnou spravedlností.

2. Nezletilí ve věku do 15 let na základě občanského zákoníku - až na ojedinělé případy - nemají vlastní příjem a tím zpravidla nemají ani žádný vlastní majetek.

3. Všeobecným důvodem zvláštního zřetele hodným pro nepřiznání náhrady řízení zcela či zčásti je objektivní skutečnost, že účastník řízení je ve věku do 15 let, kdy mu občanský zákoník zakazuje pracovat, včetně brigád na základě dohody o provedení práce.

4. K námitce účastníka či na základě vlastního zjištění soudu, že nezletilý účastník ve věku do 15 let má výjimečně vlastní pravidelné příjmy či jednorázové vyšší příjmy, např. výkon umělecké činnosti, kapitálové příjmy z akcií, svěřenského fondu atd., je na místě, aby byl výjimečně tento nezletilý účastník ve věku do 15 let uznán povinným k náhradě nákladů řízení v plném rozsahu.

5. Důvodem hodným zvláštního zřetele ve smyslu ustanovení § 150 o. s. ř. je sama o sobě skutečnost, že dotčený účastník řízení je ve věku do 15 let, kdy až na ojedinělé případy tyto osoby dle obč. zákoníku nemají žádný vlastní příjem ani žádný vlastní majetek, nev्यjde-li v řízení najevo, že tomu tak v tomto případě není (umělecká činnost, příjem z kapitálového majetku, dědictví atd.).

6. V souladu s ustanovením § 150 o. s. ř. je na místě bez dalšího nepřiznat náhradu nákladů řízení k tíži nezletilého účastníka ve věku do 15 let, není-li v řízení prokázáno, že má pravidelný příjem nebo vlastní kapitál, případně jen zčásti v minimálním rozsahu soudního poplatku i režijních nákladů.

7. Nezletilec ve věku od 15 let již může na základě občanského zákoníku legálně pracovat i při studiu, minimálně brigádně na základě dohody o provedení práce, proto skutečnost, že účastník řízení je nezletilý ve věku 15-18 let, již není důvodem pro nepřiznání náhrady nákladů řízení, .

8. Důvodem hodným zvláštního zřetele ve smyslu ustanovení § 150 o. s. ř. účastníka řízení ve věku do 15 let bez vlastního příjmu i bez vlastního majetku není, pokud je předmětem řízení jím úmyslně zaviněná náhrada škody vykazující zavrženíhodné okolnosti.

9. Povinností opatrovníka nezletilého účastníka řízení ve věku do 15 let je mimo jiné namítnout nepřiznání náhrady nákladů řízení k jeho tíži pro nezpůsobilost vlastního příjmu a tím i objektivní neexistenci vlastního majetku, není-li tomu zcela výjimečně jinak.

EXKURZ

Mám za to, že zcela výjimečným důvodem pro nepřiznání úroků z prodlení z peněžité dlužné jistiny v pravomocné soudním (úředním) rozhodnutí je sama skutečnost, že povinným účastníkem řízení je nezletilec ve věku do 15 let proto, že takováto osoba – až na výjimky – není do dosažení 15 let objektivně schopna z vlastního majetku peněžitý dluh splatit, nejedná-li se peněžitý dluh na náhradu úmyslně zaviněné škody vykazující zavrženíhodné okolnosti.

JUDr. Luboš Chalupa

